

4.09.2016, niedziela, 19:00

Wrocław, NFM, Sala Główna KGHM, pl. Wolności 1

61

Dziewiąta Beethovena

WYKONAWCY:

Giovanni Antonini – dyrygent

Regula Mühlemann – sopran

Marianna Pizzolato – alt

Maximilian Schmitt – tenor

Thomas Bauer – baryton

Chór NFM

Agnieszka Franków-Żelazny – kierownictwo
artystyczne

Kammerorchester Basel

PROGRAM:

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

IX Symfonia d-moll op. 125

I Allegro ma non troppo, un poco maestoso

II Molto vivace – Presto

III Adagio molto e cantabile – Andante moderato

IV Finale: Presto – Allegro assai

CZAS 70'

Najwcześniejsza

informacja, że Beethoven nosi się z myślą o skomponowaniu muzyki do Schillerowskiej *Ody do radości*, zawarta jest w liście jego przyjaciela, Bartholomäusa Ludwiga Fischenicha, do Charlotty Schiller, żony poety, z początku 1793 r. Ten prawnik, profesor Uniwersytetu w Bonn, był zaprzyjaźniony również z małżeństwem Schillerów i wszystko wskazuje, że to on swym entuzjazmem dla *Ody* zaraził młodego kompozytora. We wspomnianym liście pisze, iż Beethoven „zamierza skomponować muzykę do każdej strofy *Ody do radości*”, wyrażając przy tym opinię, że jest on przeznaczony „do rzeczy wielkich i wzniosłych”.

Od powzięcia tej idei przez Beethovena do jej realizacji minęło zatem przynajmniej 31 lat (przynajmniej, bo przebywając w postępowych środowiskach bońskiej inteligencji, musiał poznać utwór Schillera wcześniej, wkrótce po jego publikacji w 1786 r.). Pierwszy zapis pomysłów muzycznych, które zaważyły na kształcie finału *IX Symfonii*, znajdziemy już w 1790 r. Jako zaledwie 19-letni, lecz rokujący już wielkie nadzieje kompozytor, otrzymał on zadanie skomponowania dwóch okolicznościowych kantat – pierwszą była *Kantata na śmierć cesarza Józefa II*, drugą – *Kantata na intonizację Leopolda II* (żadna z nich nie została wówczas wykonana). Słowa do obydwu napisał młody student teologii, Severin Anton Averdonk, który w kantacie „koronacyjnej” sparafrazował kilka wersów z *Ody do radości* Schillera. Nie jest przypadkiem, że również i w warstwie muzycznej, w tryumfalnym finałowym chórze w tonacji D-dur (!) – *Stürzet nieder, Millionen* – słyszymy czytelną zapowiedź finału *IX Symfonii*.

OMÓWIENIE

Zarówno wiersz Schillera, jak i pomysły muzyczne do niego krążyły odtąd w świadomości Beethovena, ujawniając się w różnych utworach, czasem niezależnie od siebie. Tak np. w drugiej części pieśni, zatytułowanej *Seufzer eines Ungeliebten und Gegenliebe*, powstałej zapewne w 1794 r., słyszymy wariant przyszłej melodii do *Ody*, choć w połączeniu z innym tekstem, mówiącym o odwzajemnionej miłości. Melodia ta została później włączona do *Fantazji* na fortepian, chór i orkiestrę (1808) – znów z nowym tekstem, stanowiącym pochwałę sztuki. Warto zauważyć, że *Fantazja* powstała jako zakończenie „akademii” (czyli koncertu, na którym wykonano po raz pierwszy m.in. symfonie *Piątą* i *Szóstą*) – i tutaj więc interesująca nas melodia pełni rolę finału. W roku 1812 znajdujemy w zapiskach Beethovena tematy do słów *Freude, schöner Götterfunken*, wprowadzone później, w postaci czysto instrumentalnej, do uwertury *Zur Namensfeier*.

Można zapytać, dlaczego kształt przyszłego utworu dojrzywał tak powoli? Beethoven powiedział kiedyś Czernemu, że „bardzo trudno jest pisać muzykę do wierszy Schillera. Kompozytor musi być w stanie wznieść się wysoko ponad poetę, a któż jest do tego zdolny, jeśli chodzi o Schillera?”.

Beethoven na zawsze pozostał wierny swoim ideałom młodości: wolności, zmiany porządku społecznego, głoszonym tak dobitnie i przez rewolucję francuską, i nieco wcześniej przez Schillera. Wierzył, że stanowi drogę do powszechnego szczęścia. Idee walki i tryumfalnego zwycięstwa wyraził w takich dziełach, jak symfonie *Trzecia* i *Piąta*, *V Koncert fortepianowy*, w uwerturze *Egmont*, w operze *Fidelio*. Wprowadzał w nich nowe środki wyrazu, np. rytmy marszowe, fanfary, brzmiące jak wezwania do walki, czy epizody heroiczne, zainspirowane częściowo muzyką rewolucji francuskiej (np. Méhula), przeznaczoną dla mas.

Rozczarowanie postępowaniem Napoleona wzmocniło tylko, jak wiadomo, „rewolucyjną” postawę Beethovena. Podobnie wpłynęło na niego rozczarowanie brakiem reform społecznych, których spodziewano się po Kongresie Wiedeńskim, i ponury czas represji policyjnych, który po nim nastąpił. Bez tego nie doszłoby zapewne do skomponowania kolejnego ogniwa tego „rewolucyjnego” nurtu – *IX Symfonii*. Pierwsze jej szkice powstały w 1815 r., jednak systematycznej pracy nad nią poświęcił się Beethoven w latach 1822 i 1823. Trzeba tu podkreślić, że pierwotnie miała być ona dziełem czysto instrumentalnym (muzyka przeznaczona do finału została ostatecznie przeniesiona do *Kwartetu a-moll* op. 132).

Równocześnie dojrzywała u Beethovena idea wprowadzenia śpiewu do symfonii, lecz – co ciekawe – nie do tej symfonii, nie w charakterze finału, nie ze słowami *Ody do radości*. W 1818 r. rozważał: „*Adagio Cantique* – pieśń religijna w symfonii w dawnych tonacjach

Zarówno wiersz Schillera, jak i pomysły muzyczne do niego krążyły odtąd w świadomości Beethovena, ujawniając się w różnych utworach, czasem niezależnie od siebie. Tak np. w drugiej części pieśni, zatytułowanej *Seufzer eines Ungeliebten und Gegenliebe*, powstałej zapewne w 1794 r., słyszymy wariant przyszłej melodii do *Ody*, choć w połączeniu z innym tekstem, mówiącym o odwzajemnionej miłości.

– *Herr Gott dich loben wir – alleluja*”, planował wprowadzenie w *Adagio* „mitu greckiego”, zaś w *Allegro* – „Święta Bachusa”. Wszystkie te wątki – plan *IX Symfonii*, idea symfonii z finałem wokalnym oraz muzyka do poematu Schillera – spłoty się z sobą bardzo późno. Ostateczna postać dzieła, z wokalnym finałem do słów *Ody do radości*, ukształtowała się dopiero na ostatnim etapie pracy, jesienią 1823 r., a cała partytura była gotowa w lutym następnego roku.

Pierwsze wykonanie *IX Symfonii d-moll* op. 125 Ludwiga van Beethovena miało miejsce 7 maja 1824 r. w wiedeńskim Kärntnertor-Theater w ramach „akademii”, na której wykonano ponadto trzy części *Missa solemnis* oraz *Uwerturę* op. 124. Niespotykane rozmiary poszczególnych części *Symfonii*, niezwykle trudne partie instrumentalne, solowe i chóralne, a przede wszystkim połączenie symfonii z rozbudowaną formą wokalną – to tylko niektóre z problemów, jakie postawił kompozytor zarówno przed wykonawcami, jak i przed odbiorcami dzieła. Mimo to zostało ono przyjęte, zgodnie z relacjami uczestników, z olbrzymim aplauzem. Siła ekspresji muzyki była oszołamiająca, zaś wokalny finał wprowadził słuchaczy w stan euforii. Podobnie dzieje się i dziś.

Warto wspomnieć, że Schiller zamierzał początkowo opublikować swój poemat jako *Odę do wolności*, i że tak ją i Beethoven, i jemu współcześni odczytywali. Dlatego Leonard Bernstein, gdy prowadził wykonanie *IX Symfonii* z okazji upadku muru berlińskiego, zdecydował się zastąpić słowo *Freude* słowem *Freiheit*.

Nowatorskich rozwiązań w zakresie kształtowania formy, budowania dramaturgii czy instrumentacji, jest tu wiele. Zwróćmy uwagę tylko na niektóre z nich, jak np. początek pierwszej części: pełen mocy, buntowniczy w charakterze temat główny nie pojawia się od razu, lecz zostaje przygotowany powolnym narastaniem dynamiki na dźwiękach pustej kwinty. Nowością było umieszczenie – jako drugiej części cyklu – scherza, które jest tu niemal orgiastycznym tańcem, złagodzone dopiero durową melodią tria. Trzecia część ujmuje pięknym melodią i łagodnością przebiegu, opartego na dwóch wariacyjnie opracowanych tematach. Zakłóca ją niepokojąca fanfara, zapowiadająca burzliwy finał w formie kantaty – i to on okazał się największą nowością. Beethoven zaskakuje słuchaczy, rozpoczynając go dźwiękowym obrazem chaosu, po którym rozbrzmiewa recytatyw wiolonczel i kontrabasów. Ten „śpiew bez słów” każe domyślać się, że jest w nim ukryta treść, na razie jednak nie da się jej zrozumieć. Następują cytaty z poprzednich trzech części, przerywane kolejnymi recytatywami instrumentów basowych. Wreszcie pojawia się spokojna melodia o niemal ludowej prostocie – temat radości – najpierw w basach, by stopniowo zawładnąć całą orkiestrą. Gdy jeszcze raz próbuje wdrzeć się w nią motyw chaosu, po raz pierwszy – jako recytatyw, podobny do początkowego, instrumentalnego – rozbrzmiewa baryton przewodnika chóru: „Przyjaciele, to nie te dźwięki! Zaśpiewajmy przyjemniejsze, radośniejsze!”. W ten sposób wcześniejsze epizody zostają określone jako „nie te dźwięki” i odrzucone, nic nie przeszkadza już, by rozwinął się potężny śpiew radości, ujęty w formę szeregu wariacji, zakończonych podwójną fugą.

Warto wspomnieć, że Schiller zamierzał początkowo opublikować swój poemat jako *Odę do wolności*, i że tak ją i Beethoven, i jemu współcześni odczytywali. Dlatego Leonard Bernstein, gdy prowadził wykonanie *IX Symfonii* z okazji upadku muru berlińskiego, zdecydował się zastąpić słowo *Freude* słowem *Freiheit*. Jasno sformułowane przesłanie ideowe niejednokrotnie było powodem używania – i nadużywania – dzieła Beethovena dla celów politycznych, czasem ze zmienionymi słowami. Geniusz Beethovena i jego entuzjazm dla głoszonych wartości sprawiają jednak, że *IX Symfonia* zawsze wznosi się ponad intencje polityków i trafia – jak tego pragnął – wprost do serc słuchaczy.

REGULA MÜHLEMANN

fol. Esther Michel

Regula Mühlemann urodziła się i mieszka w Lucernie. W 2012 r. ukończyła z wyróżnieniem studia magisterskie w zakresie śpiewu solowego w Konserwatorium w Lucernie. Swoje umiejętności doskonaliła na kursach mistrzowskich prowadzonych przez Margreet Honig, Klaus Mertensa, Rudolfa Piernaya, Juliane Banse i Marieke Spaans.

Sezon 2015/16 artystka rozpoczęła koncertem na Zermatt Festival. Następnie można ją było usłyszeć podczas Fränkische Musiktage oraz w Tonhalle Zürich. W tym sezonie powróci również do Grand Théâtre de Genève, gdzie zaśpiewa partię wokalną w nowej produkcji *Carmina Burana* Orffa. Ponadto wystąpi w roli Elizy w *Królu pasterzu* Mozarta w wersji koncertowej obok Rolanda Villazóna w Wiedniu, Paryżu, Lucernie i Barcelonie.

W sezonie 2014/15 sopranistka zadebiutowała w De Nederlandse Opera w roli Papageny w *Czarodziejskim flecie* pod batutą Marca Albrechta. Inne jej ważne występy to m.in. koncerty na Zermatt

Festival w Szwajcarii z Scharoun Ensemble, powrót na Verbier Festival oraz trasa koncertowa po Szwajcarii z Argovia Philharmonic. W zeszłym sezonie Regula wróciła również do Baden-Baden, aby wykonać partię Barbariny w *Weselu Figara* w wersji koncertowej z Thomasem Hampsonem i Rolandem Villazónem pod batutą Yannicka Nézeta-Séguina. Nagranie z tego koncertu zostanie wydane przez wytwórnię Deutsche Grammophon w 2016 r.

W poprzednich sezonach artystka wystąpiła w Operze w Zurychu w roli Giannetty w *Napoju miłosnym* Donizettiego i Despiny w *Così fan tutte* Mozarta w Teatro La Fenice w Wenecji. W maju 2012 pojawiła się w roli Nanetty w Festspielhaus Baden-Baden obok Rolanda Villazóna. Nagranie z tej wysoko ocenionej inscenizacji zostało wydane w wersji DVD przez Deutsche Grammophon. Mühlemann zadebiutowała na Festiwalu w Salzburgu w 2012 r. w roli młodej Papageny w *Labiryncie* Petera von Wintera. Artystka wróciła

do Festspielhaus Baden-Baden w nowej produkcji *Czarodziejskiego fletu* Mozarta w ramach pierwszego Festiwalu Wielkocnocnego z towarzyszeniem Filharmoników Berlińskich pod batutą sir Simona Rattle'a. Z powodzeniem zaśpiewała również partię Serpetty w nowej inscenizacji *Rzekomej ogrodniczki* w reżyserii Hansa Neuenfelsa w Operze Berlińskiej; rolę tę wykonała ponownie w Berlinie w 2013 r. W sezonie 2012/13 zadebiutowała na scenie operowej Grand Théâtre de Genève w roli Leśnego Ptaszka w *Siegfriedzie* Wagnera pod batutą Ingo Metzmachera, w Opéra de Paris jako Papagena, jako Eliza w *Królu pasterzu* Mozarta obok Rolanda Villazóna na Verbier Festival oraz w roli Papageny na Festiwalu w Aix-en-Provence.

Regula Mühlemann to rozchwytywana śpiewaczka koncertowa. Występowała na licznych estradach w Niemczech, Szwajcarii i we Włoszech. Regularnie pojawia się podczas Lucerne Festival, gdzie wykonała m.in. *Małą mszę uroczystą* Rossiniego z Bayerischer Rundfunk Orchester. Artystka pracuje ze znakomitymi dyrygentami, takimi jak Nello Santi, sir Simon Rattle, Daniel Harding, Enoch zu Cuttenberg, Pablo Heras-Casado, Ivor Bolton czy Howard Arman.

Na wielkim ekranie zadebiutowała w roli Änchen w filmie fabularnym *Hunter's Bride* w reżyserii Jensa Neuberta, z muzyką wykonaną przez London Symphony Orchestra pod batutą Daniela Hardinga. Za tę rolę artystka została obsypana przez krytyków pochwałami; dziennik „Neue Zürcher Zeitung” nazwał ją „odkryciem pierwszej klasy”. Regula Mühlemann wystąpiła również w programie telewizyjnym „Stars von morgen” nadawanym przez stację ZDF oraz Arte w Niemczech i we Francji. Kolejny film, w którym zagrała – obok Bejuna Mehty – to sfilmowana w Pradze nowa inscenizacja *Orfeusza* Glucka.

Regula Mühlemann nagrywa wyłącznie dla wytwórni Sony Classical. W październiku 2016 ukaże się jej debiutancki album.

MARIANNA PIZZOLATO

fol. Matilde Fassò

Marianna Pizzolato rozpoczęła studia wokalne pod kierunkiem Claudii Carbi, a następnie uzyskała dyplom z najwyższym wyróżnieniem w Konserwatorium im. Vincenza Belliniego w Palermo. Doskonaliła interpretację repertuaru bel canto we współpracy z Raùlem Cimenèzem, odbyła też kurs mistrzowski u Enza Dary. Zadebiutowała w sezonie 2002/2003 w Piacenzy w roli tytułowej w operze *Tankred* Rossiniego pod batutą Marca Zambellego.

Pizzolato debiutowała podczas Rossini Opera Festival w Pesaro w 2003 r. jako Markiza Melibea w *Podróży do Reims*, szybko stając się jedną z głównych artystek tego festiwalu i powracając na wiele jego edycji w kolejnych latach: 2004 – rola tytułowa w *Tankredzie*; 2007 – Isabella we *Włoszce w Algierze*; 2008 – Andromaca w *Hermionie*; 2009 – Emma w operze *Zelmira*; 2010 – rola tytułowa w *Kopciuszk*u; 2011 – Rosina w *Cyruliku sewilskim*.

Dzięki zamiłowaniu do dzieł Rossiniego wzięła udział w cieszących się uznaniem przedstawieniach na całym świecie, pod batutą najważniejszych dyrygentów naszych czasów, takich jak Carlo Rizzi, Michele Mariotti, Bruno Campanella, Paolo Olmi, Riccardo Frizza, Giacomo Sagripanti. W 2013 r. pierwszy raz wystąpiła w Stanach Zjednoczonych jako Malcolm w *La donna del lago* w Santa Fe Opera pod dyrekcją Stephen Lorda.

W roku debiutu w USA Marianna Pizzolato również zadebiutowała w partii Verdiowskiej – jako Fenena w *Nabucco* (z Plácidem Domingiem pod batutą Nicolì Luisottiego) w Royal Opera House, gdzie jeszcze w 2009 r. wykonała rolę Pierotta w *Linda di Chamounix* Donizettiego pod batutą Franka Eldera. W 2009 r. miał miejsce jej debiut w partii Suzuki w *Madamie Butterfly* Pucciniego pod dyrekcją Lorina Maazela, a w Welsh National Opera pod batutą Charlesa Mackerrasa sopranistka wzięła udział w przedstawieniu *Mitidrate, re di Ponto* Mozarta. W 2008 r. śpiewała rolę Elżbiety w operze *Maria Stuarda* Donizettiego w Opéra Royal de Wallonie pod dyrekcją Luciana Acocelli. W 2010 r. wystąpiła we wznowieniu *Così fan tutte* w reżyserii Giorgia Strehlera w Teatro San Carlo w Neapolu pod batutą Maurizia Beniniego.

Na estradzie koncertowej Marianna Pizzolato zwróciła uwagę wykonaniami *Petite messe solennelle* Rossiniego (Praga – dyr. Alberto Zedda, Neapol – dyr. Maurizio Benini, Lucerna – Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks pod batutą Howarda Armana), *Stabat Mater* Pergolesiego oraz *Stabat Mater* Rossiniego, które to dzieła wykonywała wraz z Antoniem Pappano podczas Festiwalu w Salzburgu, oraz *Requiem* Mozarta w Accademia Nazionale di Santa Cecilia w Rzymie. Artystka zaśpiewała w *Missa solennis* Beethovena pod batutą Gianluigiego Gelmettiego w Palermo, z Riccardem Mutim wykonywała *Messa solenne* Cherubiniego we Florencji, Paryżu, Monako, Tuluzie i Wiedniu, a *Vesperae solennes de confessore* Mozarta w Rawennie.

W 2013 r. w Turynie była jednym z solistów *Messa da Requiem* Verdiego, z udziałem Orchestra Sinfonica Nazionale della Rai, którą poprowadził Juraj Valčuha. Pizzolato wykonała kantatę Rossiniego *Giovanna d'Arco* w Pesaro i we Florencji pod batutą Michele Mariottiego, a w Wildbad pod kierunkiem Antonina Foglianiego. W Pesaro i w Gandawie zaśpiewała wiele koncertów z repertuarem bel canto, była solistką *Mysterium Nino* Roty pod batutą Giuseppe Craziolego w Teatro San Carlo w Neapolu.

Marianna Pizzolato ma w swoim dorobku nagrania operowe i koncertowe dla najważniejszych wytwórni płytowych, m.in. *Missa solennis in E* Cherubiniego z Riccardem Mutim dla EMI, *Stabat Mater* Pergolesiego z Antoniem Pappano dla Deutsche Grammophon, *Zelmira* Rossiniego z Robertem Abbado dla Dekki, *Fernando, re di Castiglia* Händla pod batutą Alana Curtisa dla Virgin Classics, *Semiramida*, *La donna del lago* oraz *Włoszka w Algierze* dla Naxosu, *Włoszka w Algierze* i *Hermiona* z Robertem Abbado dla Dynamic, *Linda di Chamounix* dla Opera Rara, *Orlando finto pazzo* Vivaldiego dla Naïve/Opus 111.

W planach ma partię solową w *Messa da Requiem* Verdiego w Lipsku od batutą Anthony'ego Bramalla, następnie wykonanie i nagranie *Podróży do Reims* Rossiniego podczas Wildbad Festival pod batutą Antonina Foglianiego, a także kreacje w operach *Maria Stuarda* i *Nabucco* w Gran Teatre del Liceu w Barcelonie, pod dyrekcją Maurizia Beniniego.

MAXIMILIAN SCHMITT

fol. Christian Kagi

Maximilian Schmitt jako chłopiec był członkiem chóru katedralnego w Regensburgu. Studiował śpiew pod kierunkiem Anke Eggers na Universität der Künste w Berlinie, kształcił się też u Rolanda Hermanna.

W latach 2005–2006 był członkiem zespołu Bayerische Staatsoper w Monachium, a pierwsze doświadczenia sceniczne zdobył w działającym przy tym teatrze Opernstudio. Następnie wstąpił do zespołu Nationaltheater w Mannheim, gdzie pracował przez kolejne cztery lata. Tam występował w *Śpiewakach norymberskich* Wagnera, a także w roli Leńskiego w *Eugeniuszu Onieginie* Czajkowskiego, kreował ponadto role Mozartowskie: Tamina, Don Ottavia, Belmonta i Ferranda, a jego kontrakt w Mannheim zwieńczyła rola tytułowa w *Łaskawości Tytusa* w 2012 r. W tym samym roku wykonał partię Tamina w Holenderskiej Operze Narodowej w Amsterdamie pod batutą Marca Albrechta. W *Uprowadzeniu z seraju* Mozarta (nagrany następnie na CD przez Harmonię Mundi) pod batutą René Jacobsa z zespołem Akademie für Alte Musik Berlin śpiewał partię Belmonta. W 2016 r. Maximilian Schmitt wystąpił w *Idomeneo* Mozarta w Opéra national du Rhin w Strasburgu, po czym debiutował

na deskach Wiener Staatsoper jako Don Ottavio. Zwieńczeniem sezonu 2016/17 będzie jego debiut w La Scali w Mediolanie, tym razem w roli Pedrilla w *Uprowadzeniu z seraju* Mozarta pod batutą Zubina Mehty.

Obok ról operowych wielką wagę artysta przykładą do wykonań estradowych. Jego szeroki i zróżnicowany repertuar obejmuje utwory od Monteverdiego poprzez Mozarta po Mendelssohna. Występuje gościnnie z takimi dyrygentami, jak Franz Welser-Möst, Daniel Harding, Thomas Hengelbrock, Fabio Luisi, Andrés Orozco Estrada, Trevor Pinnock, René Jacobs czy Robin Ticciati. Koncertował z Akademie für Alte Musik Berlin, Tonhalle-Orchester w Zurychu, orkiestrami symfonicznymi Bayerischer Rundfunk (BR), Mitteldeutscher Rundfunk (MDR), Westdeutscher Rundfunk (WDR), z Wiener Symphoniker, Cleveland Orchestra, Orkiestrą Symfoniczną Radia Szwedzkiego oraz Gewandhausorchester w Lipsku. Maximilian Schmitt jest regularnie zapraszany przez orkiestry paryskie (Orchestre de Paris, Ensemble Orchestral de Paris, Orchestre National de France), występował też na jednym z ostatnich koncertów Claudia Abbado podczas Festiwalu w Lucernie. Dzięki bliskiej współpracy z Philippe'em Herreweghe wykonuje szeroki repertuar.

Nowy sezon otworzy z Duńską Narodową Orkiestrą Symfoniczną w Kopenhadze, wykonując *IX Symfonię* Beethovena pod dyрекcją Manfreda Honecka. Będzie występować gościnnie pod batutą François-Xaviera Rotha w *Requiem* Berlioz'a z BBC Symphony Orchestra w Londynie. Następnie odbędzie tournée z Freiburger Barockorchester w *Requiem* Mozarta, śpiewając pod dyрекcją René Jacobsa (planowane jest także nagranie płyty). Potem z kolei pojedzie w podróż koncertową z *Oratorium na Boże Narodzenie* Bacha, które poprowadzi Hans-Christoph Rademann. W ramach koncertów inauguracyjnych w Elbphilharmonie w Hamburgu Maximilian Schmitt wykona partię tenorową w *Schöpfungsmesse* Haydna pod batutą Thomasa Hengelbrocka z udziałem NDR Elbphilharmonie Orchester. Pełen wydarzeń sezon zakończy rola Ewangelisty w *Pasji wg św. Jana* Bacha

z Cleveland Orchestra pod dyрекcją Franza Welsera-Mösta oraz kolejne tournée, tym razem z Orchestre des Champs-Élysées i Philippe'em Herreweghe.

Recitale zajmują ważne miejsca w jego kalendarzu koncertowym, w tej roli wystąpił z Geroldem Huberem w Concertgebouw w Amsterdamie, podczas festiwalu Heidelberger Frühling, z orkiestrą Filharmonii w Kolonii oraz z Tonhalle Düsseldorf. Od czasu debiutu w londyńskiej Wigmore Hall otrzymuje kolejne zaproszenia na występy w tej sali.

Debiutanckim albumem Maximiliana Schmitta był *Träumend wandle ich bei Tag* (utwory Roberta i Klary Schumannów – Oehms Classics), następnie nagrał *Die schöne Müllerin* Schuberta (2013, Oehms Classics); oba programy zaprezentował na Schubertiadzie w Schwarzenbergu. W 2017 r. wystąpi w Schlosstheater Celle, ponownie w Wigmore Hall oraz podczas wieczoru w duecie z Christiną Landshamer w ramach Schubertiady w Schwarzenbergu.

Artysta pojawia się gościnnie na wielu innych nagraniach: w *Stworzeniu świata* Haydna (Freiburger Barockorchester, dyr. René Jacobs, Harmonia Mundi), *Pasji wg św. Mateusza* Bacha (Gewandhausorchester, dyr. Riccardo Chailly, Decca; Chor des Bayerischen Rundfunks & Concerto Köln, dyr. Peter Dijkstra, BR Klassik), *Stabat mater* i *Requiem* Dvořáka oraz *Trenach* i *Requiem Canticles* Strawińskiego (Collegium Vocale Gent & Royal Flemish Philharmonic, dyr. Philippe Herreweghe, PHI), *Stworzeniu świata* i *Porach roku* Haydna (Collegium Vocale Gent & Orchestre des Champs-Élysées, Philippe Herreweghe, PHI). Można go też zobaczyć w nagraniu DVD *Oratorium na Boże Narodzenie* Bacha (Chor des Bayerischen Rundfunks & Akademie für Alte Musik Berlin, dyr. Peter Dijkstra, BR Klassik). Na początku 2016 r. Maximilian Schmitt nagrał album z ariami *Wie freundlich strahlt der Tag* (WDR Sinfonieorchester Köln, dyr. Patrick Lange; Oehms Classics) – była to jego pierwsza wyprawa w rejony niemieckiego romantyzmu.

THOMAS BAUER

fot. Marco Borggreve

Thomas E. Bauer rozpoczął naukę muzyki w chórze katedralnym w Regensburgu, a następnie studiował w Hochschule für Musik und Theater w Monachium.

Jest uznanym śpiewakiem estradowym. Wystąpił m.in. z Boston Symphony Orchestra (Bernard Haitink), Concentus Musicus Wien (Nikolaus Harnoncourt), Filarmonica della Scala (Zubin Mehta), Gewandhausorchester Leipzig (Herbert Blomstedt, Riccardo Chailly i sir John Eliot Gardiner), amsterdamską Royal Concertgebouw Orchestra (Philippe Herreweghe), National Symphony Orchestra w Waszyngtonie (Iván Fischer), NDR Elbphilharmonie Orchester (Thomas Hengelbrock i Markus Stenz), Philharmonia Zürich (Adam Fischer), holenderską Radio Kamer Filharmonie (Masaaki Suzuki), The Hague Philharmonic Orchestra (Jan Willem de Vriend) oraz Tonhalle-Orchester Zürich (sir Roger Norrington).

Thomas E. Bauer wziął udział w wielu prawykonaniach. Ściśle współpracuje z Krzysztofem Pendereckim i jest laureatem nagrody Schneider-Schott Music Prize. Na scenie operowej artystę można było niedawno zobaczyć w roli Stolziusa w *Żołnierzach* Bernda Aloisa Zimmermanna pod batutą Ingo Metzma- chera w mediolańskiej La Scali.

W sezonie 2015/16 zaśpiewał *Lazarusa* Schuberta podczas Festiwalu w Salzburgu, *IX Symfonię* Beethovena z Austro- -Węgierską Orkiestrą im. Haydna w Grazu, *Niemieckie requiem* Brahmsa z Orkiestrą Filharmonii w Oslo, *Oratorium na Boże Narodzenie* Bacha z Gewandhausorchester w Lipsku, *Drabinę Jakubową* Schönberga z Deutsches Symphonie-Orchester w Berlinie oraz podczas wieczorów recitalowych dla BR-Klassik Radio w Monachium. Odbił tournée recitalowe w Szwecji z pianistą Josem van Immerseelem oraz dał serię recitali wokalnych w Japonii, Chinach i Korei Południowej, podczas których wykonał utwory Schuberta i Schumanna.

Jego albumy były wielokrotnie nagradzane, m.in. Orphée d'Or i La Musica Korea (*Die Winterreise*), Stanley Sadie Handel Recording Prize i tytułem Nagranie Miesiąca magazynu „Gramophone” (*Apollo e Dafne Händla*) oraz niemiecką nagrodą muzyczną Echo Klassik (*Elias Mendelssohna*). Wytwór- nia Oehms Classics wydała jego nagrania solowych kantat J.S. Bacha. Film telewizyjny Klaua Voswinckela *Winterreise – Schubert in Sibirien* opowiada o pełnym przygód tournée recitalowym Bauera, podróżującego Koleją Transsyberyjską.

Thomas E. Bauer jest założycielem i dyrektorem Kulturwald – Festspiele Bayerischer Wald.

CHÓR NFM

fot. Łukasz Rajchert

Chór NFM został założony w 2006 r. przez Andrzeja Kosendiaka w ramach Filharmonii Wrocławskiej, która w maju 2014 r. została przekształcona w Narodowe Forum Muzyki. Od początku kieruje nim Agnieszka Franków-Żelazny. Bardzo szybko stał się czołowym zespołem na polskiej scenie muzyki chóralnej. Zdobył uznanie, zgłębiając zarówno bogaty repertuar a cappella, jak i wykonując duże formy oratoryjne, operowe i symfoniczne. Zespół współpracował z tak znakomitymi dyrygentami, jak Giovanni Antonini, Bob Chilcott, Konrad Junghänel, Jacek Kaspszyk, Jan Łukaszewski, James MacMillan, Jerzy Maksymiuk, Paul McCreesh czy Krzysztof Penderecki.

W krótkim czasie swej działalności Chór NFM dał ponad 260 koncertów. Nawiązał współpracę m.in. z Gabrieli Consort, Il Giardino Armonico i Orkiestrą NDR. Wystąpił w Salle Pleyel w Paryżu, Barbican Centre i Royal Albert Hall w Londynie, Gewandhaus w Lipsku oraz na festiwalach Schleswig-Holstein, Cent van Vlaanderen, Wratislavia Cantans, Warszawska Jesień, Ankara Music Festival. Oprócz regularnego występowania z innymi zespołami NFM Chór podróżuje po Polsce, koncertując z orkiestrami krajowych filharmonii oraz NOSPR i POR. Wielokrotnie pojawił się na antenie Polskiego Radia oraz w rozgłośniach zagranicznych. W latach 2009 i 2011 jako pierwszy polski chór zaprezentował się na festiwalu BBC Proms. W roku 2011 otrzymał jedną z trzech głównych nagród festiwalu Barokowe Wieczory w Varaždinie

w Chorwacji – Nagrodę Kantor za wykonanie dzieł J.S. Bacha. W czerwcu 2013 miała miejsce pierwsza trasa koncertowa zespołu w USA. W październiku tego samego roku odbył się wspólny koncert Chóru ze światowej sławy grupą The Swingle Singers.

Ważną częścią dyskografii zespołu jest seria nagrań pod dyrekcją Paula McCreecha: *Grande messe des morts* Berlioz (2011, BBC Music Magazine Technical Excellence Award 2012), *Eliasz Mendelssohna* (2012, Diapason d'Or de l'année 2013) oraz *War Requiem* Brittena (2013, BBC Music Magazine Choral Award 2014). Albumy a cappella Chóru to *Słowa dźwiękiem malowane* (2012), *The Seeds of Stars* z utworami Chilcotta, *Miłość na ludowo* (2014) oraz najnowsza *De profundis* (2016).

SKŁAD CHÓRU NFM:

Paulina Boreczko-Wilczyńska, Małgorzata Ciężka-Kątnik, Natalia Halicka, Patrycja Kujawa, Monika Michaliszyn, Agnieszka Niezgoda, Joanna Prykiel, Agnieszka Ryman, Violetta Wysocka-Marciniak – sopran

Aleksandra Hruby, Joanna Klebba, Bianka Maxim*, Marta Mączewska, Ewelina Nawrocka, Ewa Pieronkiewicz, Joanna Rot*, Aleksandra Sosna, Ewelina Wojewoda, Ewa Wojtowicz, Magdalena Wolska – alty

Jakub Bieszczad, Marcin Belcyr, Oleksandr Bykov, Jarosław Kawałko, Andrii Khorsik, Bartłomiej Kusior, Jacek Rzempełuch, Konrad Szymański, Łukasz Wilda – tenory

Maciej Adamczyk, Jerzy Butryn, Filip Chudzik, Marek Fras, Krzysztof Kmiec, Dominik Kujawa, Szczepan Nowak, Jan Pieter, Michał Pytlewski, Piotr Woroniecki – basy

* urlop

AGNIESZKA FRANKÓW-ŻELAZNY

Agnieszka Franków-Żelazny ukończyła Uniwersytet Wrocławski (studia biologiczne, 2000 r.) oraz Akademię Muzyczną we Wrocławiu: Wydział Edukacji Muzycznej (dyplom w 2004 r.) i Wydział Wokalny (dyplom w 2005 r.). W 2006 r. ukończyła Podyplomowe Studia Chórmistrzowskie w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy, a w 2014 – Akademię Liderów Kultury na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.

Początkowo związana była z Chórem Mieszanym Liceum Ogólnokształcącego w Głubczycach, a następnie z wrocławskimi chórami akademickimi. W latach 1995–1999 była członkiem Polsko-Niemieckiej Akademii Chóralnej „In terra pax”. W 1999 roku założyła chór Con Amore przy Zespole Szkół nr 1 we Wrocławiu. Pełniła też funkcję dyrygenta i kierownika artystycznego Akademickiego Chóru Politechniki Wrocławskiej. W roku 2000 założyła Kameralny Chór Akademii Medycznej (obecnie Chór Medici Cantantes Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu), z którym zdobywa wiele nagród i wyróżnień w konkursach w kraju i za granicą.

Od czerwca 2006 jest dyrektorem artystycznym Chóru NFM (wcześniejsza nazwa – Chór Filharmonii Wrocławskiej). W okresie od stycznia do lipca 2013 była opiekunem artystycznym Chóru Polskiego Radia, reaktywując zespół i wprowadzając go na powrót na polską scenę muzyczną. Występowała jako dyrygent lub chórmistrz gościnny takich zespołów, jak Gabrieli Consort, Orkiestra Filharmonii Wrocławskiej, Wrocławski Zespół Solistów Ricordanza, Orkiestra Kameralna Akademii Muzycznej we Wrocławiu, Chór Festiwalowy Międzynarodowego Festiwalu Wratlavia Cantans, Chór Filharmonii Śląskiej, Chor der Bamberger Symphoniker, Schleswig-Holstein Festival Choir. Jest również pomysłodawczynią i dyrektorem artystycznym Polskiego Narodowego Chóru Młodzieżowego, powstałego w 2013 r., prowadzonego przez Narodowe

KAMMERORCHESTER BASEL

fol. Christian Flierl

Forum Muzyki. W styczniu 2015 objęła funkcję dyrektora programowego projektu Akademia Chóralna.

Prowadzi klasę dyrygentury chóralnej oraz Chór im. S. Krukowskiego na Wydziale Edukacji Muzycznej, Chóralistyki i Muzyki Kościelnej Akademii Muzycznej we Wrocławiu. Często jest zapraszana jako konsultant wokalny do prowadzenia warsztatów dla chórników oraz zespołów chóralnych.

W 2013 r. została powołana przez Prezydenta Wrocławia do Rady Kuratorów przy Europejskiej Stolicy Kultury 2016 jako kurator priorytetu „Muzyka”.

Kammerorchester Basel w ciągu 30 lat istnienia zyskała pozycję jednej z wiodących orkiestr kameralnych świata. Dziś zaproszenia do najbardziej znanych sal koncertowych i na festiwale europejskiej muzyki klasycznej są równie ważne w planie pracy orkiestry, jak jej koncerty abonamentowe w Bazylei. Nagrania CD zrealizowane dla słynnych wytwórni, takich jak Sony, Deutsche Harmonia Mundi, Warner Classics czy Oehms Classics, dokumentują doskonały poziom zespołu.

Orkiestra szczególnie lubi grać pod dyktando własnego koncertmistrza, jednak współpraca zespołu z głównym dyrygentem gościnnym Giovannim Antoninim jest równie owocna, a jej

kulminację stanowi cykl Beethovenowski, który realizują wspólnie od 10 lat. Symfonie nr 1–8 zostały nagrane przez Sony: dzięki nagraniu Symfonii nr 3 i 4 zespół otrzymał tytuł najlepszej orkiestry roku 2008 (Echo Klassik). Pomiędzy rokiem obecnym a 2032 Kammerorchester Basel pod dyktando Giovanniego Antoniniego, wraz z włoskim zespołem Il Giardino Armonico, będzie wykonywać i nagrywać wszystkie symfonie Josepha Haydna.

Orkiestra współpracowała z takimi dyrygentami, jak Trevor Pinnock, Heinz Holliger, Paul Goodwin czy Mario Venzago, oraz znakomitymi solistami, jak Emmanuel Pahud, Sol Gabetta, Andreas Scholl, Kristian Bezuidenhout, Matthias Goerne,

Sabine Meyer, Angela Hewitt, Renaud Capuçon, Thomas Zehetmair, Sandrine Piau.

Członkowie orkiestry z pasją angażują się w projekty edukacyjne. Koncerty muzyki kameralnej w Bazylei i w regionie stanowią dopełnienie działalności zespołu.

Sezon 2015/16 orkiestra rozpoczęła od *Snu nocy letniej* Mendelssohna pod batutą Trevora Pinnocka w Theater Augusta Raurica. Muzycy będą występować gościnnie, m.in. w dreźnieńskim Frauenkirche, podczas Lucerne Festival oraz Festspiele Mecklenburg-Vorpommern. Orkiestra odbędzie tournée z Andrássem Schiffem i Heinzem Holligerem, dając koncerty podczas Festiwalu im. Georga Enescu w Bukareszcie, z Sol Gabetą odwiedzi Australię, a z Danielem Hopem pojedzie do Ameryki Południowej. Kammerorchester Basel będzie też współpracować z takimi artystami, jak Franco Fagioli, Renaud Capuçon, Andreas Scholl, Hélène Grimaud, Kristian Bezuidenhout i in. Program sezonu zawiera zarówno żelazny repertuar klasyczny orkiestry, jak i utwory barokowe (kantaty Bacha, koncerty i arie Händla i Lully'ego) czy XVII-wieczne koncerty skrzypcowe ze szkoły bolońskiej. Współczesne utwory Heinza Holligera oraz prawykonanie zamówionego utworu na skrzypce solo i smyczki szwajcarskiego kompozytora Stefana Wirtha zwieńczą ten sezon.

Od 2013 r. głównym sponsorem Kammerorchester Basel jest Clariant International Ltd.

SKŁAD KAMMERORCHESTER BASEL:

Yuki Kasai, Valentina Giusti, Matthias Müller, Yukiko Tezuka, Tamás Vásárhelyi, Elisabeth Kohler, Barbara Bolliger, Kazumi Suzuki Krapf, Mirjam Steymans-Brenner – I skrzypce

Jana Karsko, Anna Faber, Fanny Tschanz, Denise Gruber, Betina Pasteknik, Cordelia Fankhauser, Carolina Mateos, Vincent Durand – II skrzypce

Mariana Doughty, Bodo Friedrich, Renée Straub, Anna Pfister, Stefano Mariani, Anne-Françoise Guezingar, Sebastian Wohlfarth – altówki

Christoph Dangel, Georg Dettweiler, Hristo Kouzmanov, Mara Miribung, Ekachai Maskulrat, Elisa Siber – wiolonczele

Stefan Preyer, Daniel Szomor, Simon Hartmann, Notburga Pichler, Peter Pudil – kontrabasy

Isabelle Schnöller, Matthias Ebner, Regula Bernath – flety

Matthias Arter, Ana Lomsaridze Arter – oboje

Markus Niederhauser, Guido Stier – klarnety

Matthias Bühlmann, Matteo Severi, Povilas Bingelis – fagoty

Olivier Darbellay, Mark Gebhart, Antonio Lagares Abeal, Konstantin Timokhine – rogi

Simon Lilly, Jan Wollmann – trąbki

Adrian Weber, Marc Sanchez Marti, Valerio Mazzucconi – puzony

Alexander Wäber – kotły

Luca Borioli, Tilman Collmer, Julien Annoni – perkusja

O Freunde, nicht diese Töne!
Sondern laßt uns angenehmere anstimmen,
und freudenvollere!

Freude, schöner Götterfunken
Tochter aus Elysium,
Wir betreten feuertrunken,
Himmlische, dein Heiligtum!
Deine Zauber binden wieder
Was die Mode streng geteilt;
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.

Wem der große Wurf gelungen,
Eines Freundes Freund zu sein;
Wer ein holdes Weib errungen,
Mische seinen Jubel ein!
Ja, wer auch nur eine Seele
Sein nennt auf dem Erdenrund!
Und wer's nie gekonnt, der stehle
Weinend sich aus diesem Bund!

Freude trinken alle Wesen
An den Brüsten der Natur;
Alle Guten, alle Bösen
Folgen ihrer Rosenspur.
Küsse gab sie uns und Reben,
Einen Freund, geprüft im Tod;
Wollust ward dem Wurm gegeben,
Und der Cherub steht vor Gott.

Froh, wie seine Sonnen fliegen
Durch des Himmels prächt'gen Plan,
Laufet, Brüder, eure Bahn,
Freudig, wie ein Held zum Siegen.

Seid umschlungen, Millionen!
Diesen Kuß der ganzen Welt!
Brüder, über'm Sternenzelt
Muß ein lieber Vater wohnen.

Ihr stürzt nieder, Millionen?
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such' ihn über'm Sternenzelt!
Über Sternen muß er wohnen.

Friedrich von Schiller

Przyjaciele, to nie ta pieśń!
Śpiewajmy radośniej, weselej!

O radości, iskro bogów,
Elizejskich łąk dziewico,
Wchodzimy do twych świętych progów
Z pełną ogniów twych źrenicą.
Co czas rozprzągł i zwyczaję,
Czarodziejstwo twoje sprzęga;
Braćmi cały świat się staje,
Kędy błogi lot twój sięga.

Kto otrzymał z losu ręki
Skarb najdroższy, przyjaciela,
Kto anioła posiadał wdzięki,
Z nami radość niech podziela!
Choćby tylko jedno łono,
Jak świat wielki, nazwał swoim!
Kto nie zdołał, nasze grono
Niechaj też pożegna zdrojem.

U przyrody wisząc łona
Rozkosz piją wszystkie twory;
Złość i dobroć upojona
W jej kwieciste pędzą tory.
Pocałunek dała z winem,
W klęskach wierność przyjaciela,
I w rozkoszy cherubinem
Czerw radosny w niebo strzela.

Jak przez nieba pyszne koło
Pędzą różne światów wiry,
Jak do zwycięstw bohaterzy,
Bracia! drogą w lot wysoko.

Obramięńcie się, miliony!
Pocałunek całej ziemi!
Bracia, za gwiazdami temi
Ojciec mieszka uwielbiony.

Upadacie, miliony?
Świecie, k' Stwórcy rwiesz się lotem?
Szukaj go za gwiazd namiotem!
Tam być muszą jego trony.

Oda – tłumaczenie – Karol Brzozowski
Wstęp – tłumaczenie – Witold Hulewicz